

MISSZIÓI LAPOK.

(KÜLMISSZIÓ.)

Evangelikus bel- és külmissziói havi folyóirat.

Felolós szerkesztő és kiadó

Scholtz Ödön evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 5 korona

Egyes szám ára 50 fillér

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

Jertek el, térjünk vissza az Urhoz! Hóseás 6, 1.

Ha háborgó, forrongó korunk ezer bajának okát keressük, úgy nem találhatjuk azt másban, mint abban, hogy oly sokan elszakadtak és elpártoltak az Urtól. Bűneink sokasága s a ránk nehezedő nyomasztó gondok tömege *mindnyájunkat* azzal vádol: hűtlenek letetek az Istenhez! Épen azért, talán sohasem volt annyira helyén való a próféta intése, mint most: Jertek el, térjünk vissza az Urhoz! Kihez is fordúlhatnánk máshoz, mint hozzá, ki a sziveket vizsgálja s ki mint jóságos menynevei atyánk, mindnyájunk javáról gondoskodni akar. — Az Istentől való elpártolás, veszedelemben sodorja az embert s elrabolja lelke nyugalmát. Aki Istent eldobja magától, az mindent elveszit anélkül, hogy nyerne helyette valamit. De szégyent hoz az igazságtól s az Istentől való eltérés az Isten gyermekeinek közösségére, a keresztény egyházra is és gyengíti az egyháznak a világra való befolyását. Azért ne játsszunk ezzel a bűnnel. Aki elhagyja az Urat, az elvesziti erejének sziklaalapját; lemond támaszáról minden bajban és veszedelemben; árva lelke elhagyottan s vigasz nélkül bolyong a világban. — Miért nélkülözzünk, mikor Isten minden jónak kimerithetlen kutfeje? Miért élünk a bűn fertőjében, mikor az Urnál van a bűnbocsánat? Miért keserítsük meg rövid földi létünket gondnal és bánattal, mikor az Isten gyermekeinek örömeivel örülhetünk? — Jertek azért el, térjünk vissza az Urhoz! Először önmagunk. S ha megtértünk, igazán megtértünk, akkor igyekezzünk másokat is visszavezetni hozzá, kik még távol vannak tőle s még boldogtalanok. — Ime Uram, hozzád jövünk! Jer Te is hozzánk s áldj meg s vigasztalj meg bennünket. Amen.

A dunántúli kerületi lelkészegylet elé terjesztett missziói jelentés.

Főtisztelendő Püspök Ur!

Nagytiszteletű Egyházkerületi Lelkészegylet!

Egyházkerületi lelkészegyletunktől nyert megbízatásom alapján, van szerencsém a misszióügy jelenlegi állásáról hazai egyházunkban, a következő jelentést előterjeszteni.

A folyó év a lutheránus misszió történetében jubileumi esztendő. 1706 július 9-én, tehát ezelőtt kétszáz esztendővel kötött ugyanis ki Ziegenbalg Bertalan és Plütschau Henrik, az első két lutheránus hittérítő, Keletindianának Trankebár nevű kikötővárosában s megvetette alapját az ottani ma is virágzó u. n. tamul missziónak, melynek egy része 1841 március 20-a óta a Lipcsei Misszió gondozása alá került.

Természetes, hogy ezt a luth. egyház történetében oly jelentős évfordulót méltóan ünnepelték meg nemcsak kün a tamul missziómezőn, hol a Lipcsei Missziót Lohmann missziói szeminárium tanár személyesen képviselte, hanem idehaza is, mindazon lutheránus országos egyházakban, melyek a tamul- s általában a lutheránus misszióval összeköttetésben állnak.

Maga a Lipcsei Misszió rendes évi közgyűlése alkalmával, vagyis f. é. június 5-én s a következő napokon ülte meg a jubileumi ünnepet, melynek jelentőségét reánk nézve az is emelte, hogy úgy azon, mint a közgyűlésen ezuttal volt hazai egyházunk először képviselve és pedig a dunáninnyi püspök ur megbízása folytán az épen akkor Lipcsében időző Schmidt K. J. pozsonyi lelkész társ személyében.

Hazai egyházunkban is többfelé megemlékeztek a luth. misszió 200 éves alapításáról a szokásos missziói istentiszteletek keretében, Ágfalván pedig július 3-án este 8 órakor az ország minden részéből összegyűlt nagyszámu lelkes misszióbarát és ájtatos gyülekezet jelenlétében külön jubileumi istentisztelet is tartatott, melyen az oltári szolgálatot Albrecht Géza nagyszombati lelkész, az ünnepi beszédet a 106. zsoltár 46. verse alapján Beyer Theophil kőszegi lelkész tartotta, Schmidt K. J. pozsonyi lelkész pedig vetített képekkel illusztrált missziói előadást tartott. A 35 K 05 fillérnyi offertoriummal hazai egyházunk is hozzájárult a Lipcsei Misszió által gyűjtött jubileumi emlék-alaphoz.

Ugy tetszik, mintha az Ur ezt a jubileumi esztendőt hazai misszióügyünkre is nagyobb jelentőséggel akarná felruházni. Ezidén ugyanis hazai egyházunk két ifjú tagjáról tehetek említést, kik közül az egyik már kivonult a távoli pogány világba, hogy

bizonyosságot téve a Krisztusról sokaknak vezérévé legyen az igazsághoz, a másik pedig a Lipcsei Misszió szemináriumába lépett, hogy magát a hittérítői pályára kiképezze.

Az első Hermann Adolf, ki 1880-ban Alsó-Lövön (tehát dunántúli egyházkerületünkben) született mint Hermann Mátyás kovácsmester fia. A népiskola elvégzése után 14 éves korában pincérinas lett Budapesten, honnét mint pincér Müzzuschlagba majd pedig Londonba került. Itt a „keresztény pincér-egyesület“ tagja lett, mely egyesületben alkalma nyílt komoly keresztényekkel megismerkedni. Ezek, de különösen egy kegyes eastbourne-i vendéglős, kinek utóbb szolgálatába állott, oly mély hatást gyakoroltak vallásos kedélyére, hogy a missziói szolgálatra határozta el magát s egy glasgovi missziói szemináriumba lépett, hol két éven át készült nemes hivatására. Hermann 1905 őszén hazajött, hogy kedves övétől bucsut vegyen, mely alkalommal a vasi felső es-peresség több gyülekezetében pld Felső-Lövön előadást is tartott s szivreható bizonyosságot tett a Megváltóban való hitéről s aztán utra kelt Kinába, hol mint a Taylor által alapított Kina — belföldi — misszió tagja hirdeti immár a Krisztus evangéliumát. Igaz, hogy Hermann nem áll azon misszió szolgálatában, mely egyházunk szellemében működik a pogányok között s mely a mi szeretetünket s csekély közreműködésünket is bírja — mégis azon tudatban, hogy őt is az az Ur hívta, kinek csodálatos utai végére mehetetlenek, Isten áldását kérjük szent működésére.

A második ifju Roth Henrik, egy kegyes bibliás ember fia, ki Szeghegyen Bács megyében (tehát a bányai egyházkerületben) született, négy gymnásiumi osztályt végzett s Bárdy Ernő mezőberényi lelkész ajánlatára, közbenjárásommal felvétetett a lipcsei missziói szeminárium növendékei sorába. Ugy értesültem, hogy Roth ugy szerénysége, mint szorgalma és kegyessége által kiérdemelte előljárói szeretetét s így remélhető, hogy Isten segítségével ő lesz hazai ág. h. ev. egyházunk első misszionáriusa a Lipcsei Misszió kötelékében.

Ugy ezen körülmény, mint az, hogy a misszióügyet végre közöttünk is rendes egyházi mederbe tereljük, hogy az minden tekintetben egyházunk szellemében és javára fejlődjék és folyjék, égető szükséggé teszi a hazai ág. h. ev. misszióegyesület megalapítását. A misszióügy több lelkes barátjával folytatott beható eszmecsere alapján összeállítottam egy alapszabály tervezetet, melyet kerületünkől kivülem még Löw Fülöp, Stráner Vilmos, Mesterházy Sándor és Beyer Theophil kartársak irtak alá, s melyet részletes indokolással ellátva még 1905-ben beterjesztettem br. Prónay Dezső egyetemes felügyelő úrhoz, az egyetemes gyűlés által való megerősítés végett. Sajnos alapszabály tervezetünk

tavaly, bizonyára mivel kissé megkésve nyújtottam be, nem került az egyetemes gyűlés elé; remélem azonban, hogy az alapszabályok megerősítése, amire újból felkértem az egyetemes felügyelő urat, ezidén megtörténik s így még ez éven véglegesen szervezhetjük a missziói egyesületet, melynek már eddig is mintegy 50 rendes tagja jelentkezett. Ez volna a lutheránus misszió 200 éves jubileumának hozzánk legméltóbb megünneplése. Kerületi lelkészegyletünk már ismételten kimondta a misszióegyesület megalapításának szükséges voltát s így bizonyos, hogy az egyházkerületünkben is, melynek Főtisztelendő püspöke is belépett a rendes tagok sorába, áldással és eredménynyel fog működni.

Magától értetődik, hogy minél több ifjú lép hazai egyházunkból a Lipcsei Misszió szolgálatába, annál inkább kötelelességünkké válik, hogy egyelőre kiképeztetésükről s majdan az általuk vezetendő missziói állomások ellátásáról is gondoskodjunk. Ehez gyülekezeteink és hiveink fokozott mérvű áldozatkészsége szükséges, minek felkeltése és fejlesztése szintén misszióegyesületünk egyik feladatát képezné. Mert, hogy az eddigi eljárás erre nem képes, mutatja az, hogy 1905-ben hazai egyházunk járuléka a Lipcsei Misszió szükségleteihez az előző évhez képest 355 K 72 fillérrel csökkent s csak 2426 K 12 fillért tett. Ez persze csekélység a Lipcsei Misszió múlt évi 777,600 K összevételéhez képest, de ha legalább ezt szívesen adtuk, úgy áldás lehet rajta, mint ama két filléren, melyet amaz evangéliumbeli szegény özvegy asszony az ő szegénységéből áldozott vala. Itt említem meg, hogy a Lipcsei Misszió három missziómezején (Keletindiában a tanulmisszió, Keletafrikában pedig a vakamba és vadzsagga misszió) 1905-ben 77 európai férfi- és női missziói munkás és 21 benszülött lelkész működött, kik 654 pogányt kereszteltek meg és 22079 pogánykeresztényt gondoztak, a misszió 326 iskolájába pedig 13447 többnyire pogány gyermek járt. Ezen két távoli világrészben fekvő nagy mű fenntartása és fejlesztése évről-évre fokozódó költségbe kerül. Igyekezzünk, más országok lutheránusaival versenyezve, mi is évről-évre fokozódó buzgósággal hozzájárulni ezen nagy költségek fedezéséhez.

Ez persze csak úgy érhető el, ha a misszióügyet megfelelő felolvasások és előadások tartásával ismertté és népszerűvé tesszük. Felhivom a kartársak figyelmét a pozsonyi „evang. férfiak és ifjak szövetségének“ kitűnő vetítógépjére s remek missziói képsorozatára, mit a szövetség csekély díj ellenében szívesen kikölcsönöz s minek segítségével a tél folyamán maradandó hatású missziói ünnepélyt lehetne rendezni valamennyi gyülekezetünkben.

Tavalyi jelentésemet azzal végeztem, hogy „Külmisszió“ című évnegyedes folyóiratomat kellő pártolás híján kénytelen

leszek beszüntetni. Ezen elhatározásomba a misszióügy igaz barátai nem tudtak belenyugodni s mindenfelől a lap további fenntartására buzdítottak. Sőt többen azt a nézetet nyilvánították, hogy ha a külmisszió ügye mellett a belmisszió nálunk szintén alig ismert s elhanyagolt szent ügyét is felkarolnám, a lap általánosabb pártfogásra találna olyanok részéről is, akik eddig távol maradtak tőle. Így az Úr nevében megkísérlettem a két egymást ugyis kiegészítő ügyet összekapcsolni s a „Külmisszió“-t f. évi januártól kezdve „Missziói Lapok“ cím alatt bel- és külmissziói havi folyóirattá alakítottam át. Lelkes és dolgozó munkatársakban nincs hiányom, miért is gazdag és értékes tartalommal nyújthatom a lapot. Annál elszomorítóbb, hogy az előfizetők száma még nem érte el a kétszázat s egyházkerületünkől is, mely pedig hazai egyházunk legmagyarabb kerülete, hol az ember egy magyar nyelvű evang. bel- és külmissziói folyóirat általános felkarolására számítana, eddig csak 77. Igaz, hogy különösen mi lelkészek sok felé vagyunk igénybe véve, világi vezetőinkre pedig ott, ahol valamit áldozni is kell az egyházért, csak elvétve számíthatunk: másrészt azonban bizonyos, hogy az ügyet rendszeresen tárgyaló és napirenden tartó közlöny nélkül sem a belmisszió sem pedig a külmisszió fellendülését nem várhatjuk. Kérem azért kerületi lelkészegyletünk tagjait, kikben minden igaz egyházi ügy iránt annyi szeretet és lelkesedés lakozik: igyekezzenek ezen körökben megjelenő folyóirat fenmaradását előfizetésükkel biztosítani.

Kerületi lelkész együletünket s annak nemes ténykedését Isten áldó kegyelmébe ajánlva, vagyok testvéri szeretettel

Ágfalva 1906. aug. 31-én

Scholtz Ödön,

lelkész.

Löhe és a neuendettelsai intézetek.

Irta: **Bárdy Ernő.**

II.

A diakonisszaintézeten kívül, mintegy kényszerűségből, Löhe még egy másik *egyház történelmileg* is fölötté fontos és nevezetes munkához fogott. S ez az Éjszak-Amerikába nagy számban kivándorolt és a szabad államokban letelepedett evang. luth. leginkább Németországból származó gyarmatosok lelki gondozása volt. Kicsiny mustármaghoz hasonló volt itt is a kezdet, valamint a diakonissza intézet létesítésénél, de önzetlenül s lankadatlanul két évtizeden keresztül egyedül az Úr dicsőségére folytatott ezen munkáját is végtére siker koronázta. Löhe előtt is itt-ott felka-

rolták volt az éjszak-amerikai lutheránusok lelki gondozásának ügyét, de csak Löhe 1841-ben megjelent lelkes felhívása következtében, mely főlhívás nemcsak Bajorországban, hanem Németországban mindenütt buzgóságot ébresztett ez ügy iránt — kezdődött a rendszeres, a maradandó segélyezés.

Hadd álljon itt ezen felhívásának legalább egy töredéke: „A mi véreink — úgy mond — Éjszak-Amerika pusztaságain szükölködnek lelki tápiálék nélkül. Mi pedig, a kik tudnánk rajtuk segíteni, ölbe tett kezekkel megfélekedzünk róluk, kik vér- és hitrokonaink. Annál inkább karolják fel őket szeretettel a pápának szolgái és a szekták emberei. Szeretetük őszintének látszik. S a szükölködők meg sem vetik azt, hanem hasonló szeretettel viszonzozzák.

Családjaikkal együtt a csábitásoknak engedve, hol a róm. egyházba térnek, hol a szekták gyülekezeteibe. A szomjuhozó inkább megissza a zavaros, tisztátalan, egészségtelen vizet, sem hogy szomjan meghalna. S mi tétlenül hagynók hitsorsosainkat elpusztulni? Mi tétlenül elnézhetjük-e, hogy éjszak-amerikai testvéreink elvéreznek s mivel nincsenek elegendő számban lelkipásztoraik, elszéledjenek és az ős ellenség martalékává legyenek? Szégyen reánk nézve, ha nem tesszük azt, ami szent kötelességünk és egyszersmind elvitázhatlan jogunk. Egyházunk a pogánymissziót támogatja s a meglevő egyházközségeket elpusztulni engedné? Ezreket hagyunk elepedni, míg egyesek megnyerésén fáradozunk. Azokról, a kik oly közel állanak mihozzánk, megfélekedzünk s kezünket kiterjesztjük azok felé a kik még a bálványoknak szolgálnak. Ezeket kellene cselekedni, amazokat is el nem kellene hagyni! Rajta testvérek jertek, hadd segítsünk, a hogy tőlünk telik. Avagy testvéreink nyomora meg sem hatja szíveinket. Ők kiáltanak: Adjatok nekünk lelkipásztorokat, hogy bennünket az élet kenyérével tápláljanak s gyermekeinket Jézus-hoz vezessék! O segítsetek mert elveszünk! Miért álltok félre? Miért nem akartok segíteni? Ez e a Jézus iránti szerelmetek, ez e parancsolatának megtartása?! Fontoljátok meg Jézus szavát: *»A mit cselekedtetek egygyel az én kicsiny atyámfiai közül, én magammal cselekedtetek«.*

Ezen felhívásnak eredménye az volt, hogy nem csak pénzbeli segély érkezett hozzá több helyről az éjszakamerikai lutheránusok számára, hanem két fiatal ember is jeletkezett mindjárt, hogy készek erejüket, s életüket e szent ügy szolgálatába helyezni. Ezeket Löhe maga oktatta dacára annak, hogy gyülekezetében és filiáiban is nagyon sok dolga volt. A jég meg volt törve s a kezdet nehézségei el voltak háritva. Nemsokára Mecklenburgból, Hannoverből, Szászországból mindig többen jelentkeztek, a kik

mindannyian mint lánglelkű Timótheusok hajlandók voltak ezen akkor még sok veszélylyel járó szolgálatba lépni. Löhe ezen műve mindig nagyobb tért foglalt és mindinkább erősödött, úgy hogy egyes vezető férfiak, — a Misszuri és Jówa-zsinat vezérei — közti elvi ellentétek és surlódások az úgy fellendülésének nem ártottak sokat.

Emellett nem feledkezett meg Löhe arról sem, hogy a pogány misszió szintén a lutheránus egyház szent feladatai közé tartozik. S mivel ugyis már Amerikában működtek az általa kiküldött Thimotheusok, Löhe az Éjszak-Amerikában lakó és sok tekintetben nomád életet folytató indiánusok keresztény hitre való térítését tűzte ki célul. Ezen misszió sikerét úgy vélte leginkább biztosíthatónak, hogyha oly helyen, a hol az indiánusok sokszor megfordulnak, európai gyarmatosokból egy gyülekezetet telepít. Azt gondolta, hogy ezen gyülekezet tagjai rendszeresen foglalkozhatnának a megtérítendő indiánusokkal s hogy ezen gyülekezetből az evangélium világossága kiáradhatna az indiánusokra. Csakhamar találkoztak többen, kik e nehéz feladatra határozták el magukat. Egy *Crämer* nevű fiatal, igen tehetséges lelkész volt a kicsiny, de bátor kolónia vezetője, a mely Michiganban letelepedett. Eleinte sok akadálylyal kellett küzdeniök, míg végre sikerült az Indiánusok közt egyeseket megnyerniök. Löhe ezen szeretetművének nagy ellenségei voltak az *angol methodista* misszionáriusok, kik, miután nem tudtak az ujonnan alakult gyülekezetbe befurakodni, a viszálykodás konkolyát kezdték hinteni a zsenge vetésbe, a melyre fájt a foguk és a már keresztény indiánusokat is elakarták csábítani tőlük, mi végett a lutheránusokat mindenféleképen rágalmazták.*)

Ezen és hasonló körülmények még inkább megnehezítették az indiánusok megtérítését, hol a misszió amugy is csak lassan haladt. Egyrészt azért, mivel az indiánusok az amerikai angolok részéről igen rossz bánásmódban részesülvén, minden idegennel szemben fölötte gyanakodók, úgy hogy nem is mertek velük közlekedni; másrészt mivel az indiánusok, magukat a *nagy szellem* kedveltjeinek tekintvén, fajukat ama nagy szellem remekének tartják és ennélfogva határtalan göggel lenéznek minden más, de különösen a fehér (indogermán) és a fekete (néger) fajt.**)

Löhe két évtizeden át fáradozott épügy az éjszakamerikai lutheránusok mint az említett misszió ügyében. De miután gyüle-

*) Löhe kívánságára egyszerű feszület állott az új gyülekezet oltárán, a melynek lábánál ott volt a halálfej és kigyó jelvénye. Ez utóbbi jelvény miatt a methodisták „kigyóimádóknak“ rágalmazták a lutheránusokat az indianusok előtt.

**) Állítólag azért, mivel a fehér pennával, a fekete pedig kapával kénytelen dolgozni, míg ők ijjal és nyillal felfegyverkezve sétálhatnak az Isten szabad ege alatt.

kezetének gondozása mellett még a diakonisszaintézet is, mely évről-évre nagyobbodott, szerfölött igénybe vette munkaerejét és idejét — kénytelen volt, nehogy a temérdek munka súlya alatt összeroskadjon, a misszió-intézetet más kezekre bízni. S talált is *Bauer* felügyelő személyében oly alkalmas egyént, a ki egészen Löhe irányában vezette és nevelte a missziói növendékeket. S ezen intézet mai napig is nagy áldással működik. Növendékei Éjszak-Amerikában, Braziliában s utóbbi időben különösen Ausztráliában a pápuák között nagy sikerrel működnek.

Az Úr bőséges áldása kísérte az amerikai lutheránusok lelki gondozása végett alapított intézetet is, úgy hogy ma már ez is bámulatos eredményre pillanthat vissza. Mert lényegileg a Löhe által kezdeményezett missziói intézetnek eredménye, hogy a »*Jówa zsinat*«-hoz tartozó lutheránusoknak, kik ma már külön theol intézettel is bírnak, jelenleg 154.636 lelket számláló 868 gyülekezetük van, melyekben 473 pap és theol. tanár hirdeti az Isten igéjét.

(Vége következik.)

Labrador.

Képek a herrnhuti misszió munkaköréből.

Irta dr. **Buchner K.** misszióigazgató.

A mi az eszkimók szellemi életét illeti, úgy az náluk is, mint az egész világon változó. Volt idő, midőn azt mondták róluk, hogy lusták és ostobák az evangélium felfogására. Azonban a labradori hittérítés története azt bizonyítja, hogy Istennek a bűnösöket üdvözítő igéjét a föld legegyszerűbb népe is megérti, mert az az emberi szív közös vágyát elégíti ki, mely pedig minden népnél egy és ugyanaz. Találunk időt a labradori hittérítés történetében, midőn a szellemi élet olyan lendületet vett, minőre csak ritkán van eset. Így nevezetesen a múlt század elején, Hoffenthalban a szellemi újjáéledés csudálatos módon terjedve, kihatott az egész országra. Létrejöttét ezen jelenség nem egy hittérítő munkásságának köszöni — isteni csuda volt, csaknem minden emberi hozzájárulás nélkül. Hoffenthalban élt ugyanis egy szegény asszony, ki oly mélyen sülyedt a bűn fertőjébe, hogy honfitársai előtt általános gyűlölet tárgya volt. Midőn ez egyszer egy prédikációt hallgatott, melynek alapigéje ezen szentírásbeli hely volt: „Az embernek fia azért jött e világra, hogy keresse és megtartsa azt, a mi elveszett volt“, az oly csudálatos hatást gyakorolt reá, hogy így szólt: „Én a legrosszabb vagyok valamennyi bűnös között, de

ha az Üdvözítő azért jött, hogy éppen az elveszettet keresse, úgy még én is megszabadulhatok“. Ily gondolatokkal eltelve a telephez közelfekvő kopár dombok magányába sietett, hol buzgón imádkozva a földre borult s nem kelt fel előbb, míg imádságára választ nem kapott, s nem hallotta az ígét: „A te bűneid meg vannak bocsátva“. Ekkor hazament s az éjet kunyhójának pitvarában töltötte, hol rendszeren a kutyák szoktak tartózkodni. Mindezt alázatosságból tette s nem tartotta magát méltónak arra, hogy az emberek társaságában megjelenjen. De teljesen megváltozott életmódja nem maradhatott titokban. Lassanként mindenki előtt világossá lett, hogy ő egészen más lett; minden tette a belső újjászületés bélyegét viselte s ez oly hatást gyakorolt szomszédaira, hogy azokban is fölmerült a kérdés: „mit cselekedjek, hogy üdvözüljek?“ S az égi tűz, mely benne már égett, szent lángra gyújtja a szíveket, meghódítja a családokat, terjed az egyik telepről a másikra. Ez volt Labrador pünkösztje.

Amilyen csudálatos volt ennek a lelki felbuzdulásnak kezdete, épp oly csudálatos annak terjedése északra, Nain felé. Két kétes jellemű ifju ment Nainból Hoffenthalba azzal az erős szándékkal, hogy ott majd mindenféle gonosz csinyt fognak elkövetni. Midőn azonban odaértek, a pünköshti lélek őket is megragadta s mint az Isten csodatévő kegyelmének bizonyosságai tértek vissza Nainba.

De azért nem csudálkozhatunk, ha az ilyen felbuzdulások dacára sem áll még az eszkimóknál minden úgy, amint azt várnánk s amint lennie kellene. Hittérítőinknek sokat kell küzdeniök a bűn és megrögzött gonosz szokások ellen, de azért mégis tapasztalják, hogy az Urnak kegyelme nem volt általuk hiába való.

1811-ben két misszionárius Kohlmeister és Knoch néhány benszülött keresztény kíséretében egy fölfedező utra indult észak felé. Három és félhónapig kénytelenek voltak egy nagy csónakban vesztegelni s többféle veszélylyel megküzdeni. Jonathán, egy hű keresztény, a csónak tulajdonosa, így vélekedett: „Jézus irántam való nagy szeretetéből meghalt értem, semmi különöset sem találnék benne, ha az Ő szolgálatában nekünk is fel kellene áldozni életünket“. A Chudleyn fokon túl egészen Ungava kerületéig terjedt utazásuk. A Hudson Bay társulat aggodalma, hogy egy új telep alapítása zavarólag hatna az ő kereskedelmükre, sajnos, megakadályozta akkor egy új állomás létesítését az Ungava öbölben. Csak legujabban 1904-ben gondolhattunk komolyan arra, hogy ott állomást létesítsünk. Lassanként a parton délről észak felé mégis a következő állomások létesültek: Nain (1771), Okak (1776), Hoffenthal (1782), Hebron (1830), Zoar (1865; de ezt 1874-ben ismét feloszlattuk), Rama (1871), Makkovik (1896) és a fentebb említett Killinek 1904-ben.

Különösen érdekes Hebronnak alapítása. Egy öreg varázsló vezetése alatt az itteni pogány eszkimók heves ellenálíást fejtettek ki a kereszténységgel szemben. Ezen Pakszaut nevű öreg varázslónak külső megjelenése valami visszataszító és vad volt. Négy feleségével együtt egy kis kunyhóban lakott s a hittérítőknek mindég nagy ellensége volt. Jól tudta miért. Nemcsak varázsló tekintélyének kockára tévése tartóztatta őt vissza attól ami jó és ami a világosságból születik, hanem multja is. Több gyilkosság által kiontott vér tapadt kezéhez és sok szörnyű vad tett terhelte lelkiismeretét. Hiábavalónak látszott minden kísérlet, hogy erre az emberre s környezetére valami hatást lehetne gyakorolni. Mily nagy volt azért a meglepetés, midőn ez az ember egy másiknak kíséretében egy napon Hebronban megjelent s kinyilatkoztatta, hogy kész szívét lelkét Jézusnak szentelni. Ezzel megtört a jég s utána mások is követték példáját. Pakszaut becsületes ember lett. Az Irás ismeretében való előmenetele, az életben való javulása lassu, de szilárd lépésben történt; régi vadsága eltűnt, helyét szelidség és barátságos érzület foglalta el. Megható jelenetnek kellett lenni, midőn az előbbi varázsló és neje az oltár előtt letérdelt s a keresztség alkalmával fogadást tett, hogy a hithez hű marad. Mi mindenre képes az Istennek mindenható kegyelme! Micsoda erős, titkos harc előzte meg ezt az eseményt, mely ennek az embernek lelkében végbe ment.

Az eszkimók közt végzendő munka mellett még egy más igen fontos foglalatossága is van hittérítőinknek, a beköltözött gyarmatosok között. A mult század harmincas éveinek végén történt, hogy négy angol kalandor, elveszett gyermekek, kiknek bizonyára volt okuk hazájuktól minél távolabb lenni, jött erre a vidékre. Hoffenthaltól északra telepedtek le a tenger partján. Ezek voltak az első gyarmatosok ezen a kopár parton s számos utódaik, gyermekeik, unokáik ma szinte ott laknak. Sokan közülök eszkimó nőt vettek feleségül s ha már a szülők elidegenedtek az egyháztól s Isten ígétől, s Istent nem ismerve éltek — még inkább a gyermekek. Lassanként gyarapodott a számuk, legnagyobb részük kereszteletlen maradt s így a pogányság mind nagyobb mértékben tért foglalt közöttük. Magától értetődő, hogy a missziónáriusok figyelme ezekre a szerencsétlenekre is kiterjedt s munkásságukat köztük mind nagyobb és nagyobb alpra fektették. Jelenleg a makkoviki állomás leginkább ezeknek a gondozására szorítkozik. Természetes, hogy ez a munka nem könnyű s többnyire télen kell végezni. Ekkor a hittérítő hosszú utakat tesz kutyáktól vont szánon s ha a zord idő meglepi, a hevenyészve rakott hókunyhóban tölti az éjszakát, sőt ha hózivatar támad, sokszor napokig ott kell vesztegelnie a legnagyobb nélkülözések

közt. Ha Nansen északsarki utazásairól nagy elismeréssel szólnak, úgy egyik-másik labradori hittérítő is megérdemli ezt az elismerést.

Jelenleg hat hittérítő állomása van Labradornak s a hetediknek kiépítése az Ungava öböltől északra most folyik. 12 felavatott s 6 fel nem avatott hittérítő működik 1300 lélek gondozása körül, kik az óriási területen szétszórva élnek. Legújában egy kórházat is építettek, a melyet egy orvosilag képzett hittérítő vezet.

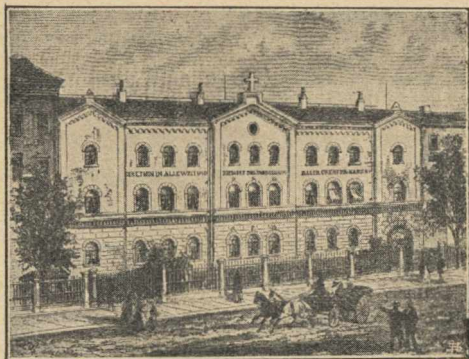
Ez a hittérítés rövid, vázlatos képe Labradorban. Ha valamelyik misszió, úgy ez bizonyára alkalmas a hittérítés szent ügyének védelmezésére. Ami emberi felfogás szerint lehetetlennek tetszik, egy bünbe s erkölcstelenségbe sülyedt, gyilkolási és rablási szenvedélytől eltelt s a szellemi képesség legalsó fokán álló vadnépet az örök, isteni igazságok befogadására alkalmassá tenni, azt itt véghezvitte a világ Üdvözítőjéről szóló egyszerű evangélium és pedig oly mértékben, hogy Labrador a földnek egyedüli országa, a hol nincsen se rendőrség se törvényszék.

Te pedig kedves olvasó gondolkozzál kissé ezen munkáról s ha a téli viharok zúgnak csendes otthonod körül, szállj el gondolatban s az imádság szárnyain ama kietlen tengerpartra, hisz talán épen akkor, midőn te barátságos otthonod áldását élvezed, a hittérítő viharral, hideggel küzdve fárad nehéz munkájában. S gúnyolja bár a világ s ejtsen szálnalmas mosolyt ezen nézete szerint szükségtelen önfeláldozás láttára, ő így felel néked: „Nem tehetek máskép, a Krisztusnak szeretete kényszerít engem!”

A Lipcsei Misszióról.

(Missziói szemináriumunk jubileuma.)

Lipcsei Misszióink a dán-hallei misszió 200 éves jubileumán kívül ezidén még egy másik jubileumot is ült t. i. a lipcsei hittérítő-képző-intézet házának 50 éves jubileumát. E missziói háznak — melynek képét is bemutatjuk — alapja 1855. május 14-én lett lerakva egy közel 2000 főnyi ünneplő közönség jelenlétében. *Kahnis*, nagyhirű lipcsei egyetemi tanár ez alkalommal mondott megnyitó beszédjét e szavakkal fejezte be: „E ház központja legyen missziói társaságunk összes erőinek, a távolban

(A lipcsei missziói szeminárium.)

időző küldötteinknek és a még csak ezentúl kiküldendő növendékeinknek apai háza, azon hely, a hol a missziói kollégium gyülekezik, hogy a misszió ügyei felett tanácskozzék. . .“ Ezután *Besser* missziói aligazgató szolt, ki többek közt ezt mondá: „*Officina spiritus sancti-t*, azaz a szentléleknek egy műhelyét akarjuk alapítani, oly szerházat, melyben felszereltetnek az Úr Zebaoth és a pogányok istenei közt vivandó szent háborúnak harcosai“.

Egy év alatt el is készült az egyszerű kétemeletes ház, mit *Zocher* építész vitt keresztül 60 ezer koronáért. Az 1856. évi **junius 24-én történt felszentelő ünnepélyen** *Graul* missziói igazgató örvendezve így szolt: „A fecske fészket talált magának, melybe helyeztesse az ő fíjait. Lelki szemeim előtt látom azon ifjak hosszú sorát, kik az igazságból születve, ebben a házban fognak készülni Istenországának a pogányok közt vivandó szent háborújára, bár maguk is a Jézus szerelmének nyilaitól találtattak szivükben. . . Ezen termekben aláztassék meg minden álbátorságnak hegye és halma s itt magasztaltassék fel az álszerénységnek minden völgye; itt szerezzék meg maguknak komoly tanulmányozás által és komoly imádkozás közben ama bölcs nyelvet, hogy alkalmas időben tudják az ígét hirdetni azoknak, a kik pogányok“. *Ahlfeld* lipcsei lelkész tartotta az ünnepi felszentelő beszédet, melyben a missziói háznak jelentőségét így tüntette fel: „Itt valahára az *egyértélsnek* áll egy épülete, mert a lutheri egyháznak Németországban, Oroszországban, Norvégiában, Hollandiában s még Ausztráliában való sok tagjának van része benne“.

Az új missziói házban nemsokára 14 tanítvánnyal, köztük 5 theologiai kadidátussal, igen buzgón folyt a munka, melyet *Graul* és *Besser* vezetett. *Graul* a buzgó s részben nagytehetségű 5 kadidátust *) nagy tudással vezette be azon szellemi felszerelés különböző ágaiba, melyre egy a tanulok közt működő hittérítőnek szüksége van u. m.: a tanul, az angol nyelv s az ind valás ismeretébe; e mellett *Besser*rel, az ismert „*Bibelstunden*“ című írásmagyarázati mű szerzőjével exegezist úztek, egyesek *Dr. Brockhausszal* szanszkrit nyelvet is és pedig oly kitűnő eredménnyel, hogy midőn másfél év múlva Indiába küldettek, *Graul* a következő bizonyítványt állithatta ki nekik: „Ezen 5 misszionárius a tanul nyelvet oly mértékben sajátította el magának, hogy tanul nyelvű prédikáció leírásával is tettek már kísérletet. Így azonnal részt vehetnek majd a missziói munkásságban.**)

*) Ezek a következők voltak: *Mag. Blomstrand*, ki a svéd lundi egyetemen előbb már mint docens működött volt; *Rydén*, szintén svédországi, *Kelber* és *Stählin*, két bajor papfi és végül a hannoveri *Wendlandt*.

***) Tényleg fel is van jegyezve, hogy mikor 1858. január 12-én *Madrászba* értek, egyesek köztük azonnal korrektt és érthető tanul nyelven szónokoltak az ottani gyülekezet legnagyobb csodalkozására.

Tanításunk főcélja a tanul irodalomba való bevezetés vala; mindnyájan olvasták a tanulok főművét, a kuralt. A szanszkritot hárman jó eredménnyel tanulták. Az angolban annyira haladtak, hogy Indiába való érkezésükkor meg lesz nekik a szükséges készség benne. Mindenben, a mi India ismeretére vonatkozik és a misszióra nézve nevezetes, különösen az indiai missziói munkásságban oktatást nyertek. Hál Istennek, ki ennyire megsegített!

Ezen keretben s irányban és ezen céllal tolyik ma is a missziói szemináriumunkban való munkásság, *ha a missziói jelöltek végzett theologusok. Ha pedig csak középiskolai vagy csak népiskolai képzettséggel bírnak, két-két évfolyamú három osztályban, összesen tehát rendszerint 6 éven át mindazon ismeretekben s tudományokban képeztetnek ki benne, melyeket a németbirodalmi gymnásiumok, illetve theologiai fakultások nyújtanak.* Ezért csak *tehetségesebb* fiatal embereket (17—25 éves korukig) vesznek fel a lipcsei missziói szemináriumba, mert jól tudják, hogy nem csak a művelt hinduk közt működő missziónáriusnak van alapos képzettségre szüksége, hanem az afrikai misszionáriusnak is; hisz a négernek is van értelmessége és szellemessége s gyakran oly kérdéseket vet fel, melyekre a felelet nem mindig oly könnyű s ha Indiában széles medrű pogány irodalommal van dolga a misszionáriusnak, a kulturnélküli afrikai népek műveletlen nyelvének elsajátítása és keresztény irodalmivá való át- és továbbképzése nem csekélyebb szellemi munkát követel az ottani misszionáriustól. Megjegyezzük, hogy 1893 óta a *kizuhaeli* nyelvet, mint a keletafrikai parton lakó négernek nyelvét is tanítják szemináriumunkban.

Tanítottak benne a következő missziói *igazgatók*. Graul (1860-ig), Hardeland (1891-ig) és v. Schwartz (a mai napig), továbbá mint az intézet *theologai tanárai* Besser (1857-ig), Hashagen (1879—1887), Hofstätter (1887—1904) és végül Lohmann, ki jelenleg Indiában tart vizitációt.

Misszióink Drezdából (1836—1848) 13 és Lipscséből (1848 óta) 130, összesen 146 misszionáriust küldött ki; ezek közt volt 128 ordinált misszionárius, kik közül 67 *szemináriumunkban* és 61 különböző egyetemen nyerte kiképzését. Ez utóbbiak is hosszabb vagy rövidebb ideig szemináriumunkban tartózkodtak. Jelenleg 24 növendék van benne, köztük tudvalevőleg egy magyarhoni is.

A mi már most a *missziói házat* magát illeti, azt Lipscsében a bajor pályaudvar közelében *Karolinenstrasse 19. szám* alatt találjuk. A külsőleg is csinos épületet a kereszt és Urunk Üdvöztönknek Márk 16, 15-ben foglalt missziói parancsa teszi könnyen felismerhetővé; ezen jelvény és felirat különben ág. hitv. evang. missziói társaságunk *első* elnökének, a nemes *Einsiedel* grófnak

kivánságára és költségére alkalmaztatott. A növendékek legnagyobb része a második emeleten lakik, néhányan a harmadik emeletet képező kicsiny padlás-szobákban és a néhány év óta szintén misszióink birtokához tartozó 17. számú ház udvari részében. A tantermek részint az első, részint a második emeleten vannak. Schwartz igazgató és Lohmann theologiai tanár a félmeleten (Hochparterre) és az első emeleten laknak. Egy theologiai kandidatus, ki főkép a második osztályban tanít, a második emeleten lakik a növendékek között. »*Misszióink Kiadó Hivatala*» a 17. számú ház földszinti részében van elhelyezve.

Olvasóinkhoz intézett azon kérelemmel zárjuk ezen rövid ismertetésünket, hogy a jövőben mi magyarhoni evangélikusok is részvétellel és imádkozással viseltessünk misszióknak eme veteményes kertje iránt, hogy ennek szolgálata által is dicsőséges legyen az Úrnak neve minden országokban!

Z. J.

Egyházi szemle.

Belföld.

— **A bányai egyházkerület új püspöke** a gyülekezetek többségének szavazata alapján *Scholtz* Gusztáv budai lelkész és Budapest városi esperes lett. Midőn egyházunk új püspökét Bachát Dániel és Sárkány Sámuel örökében szívből köszöntjük s főpásztori működéséhez Isten áldását kívánjuk, felhívjuk figyelmét a bel- és külmisszió szent ügyére. Ha az egyházépítés és egyházterjesztés szent munkája iránt az érdeklődést és szeretetet kerületében felkelti és azt ez irányban maradandó alkotásokra serkenti, úgy ez által fogja legméltóbban betölteni Istentől nyert szent hivatalát.

Missziói ügyek a dunáninni ker. lelkészi értekezleten. A dunáninni ker. lelkészi értekezlet idejének és munkásságának java részét minden évben a missziói ügyeknek szenteli. Így történt ez, ez évben is augusztus 22-én Pozsonyban. — Már az elnöklő püspök megnyitója illetve évi jelentése jórészt ezen ügyeknek volt szentelve. Nevezetesen bejelentette, hogy a múlt évi gyűjtés eredményét a lipcsei missziói egyesületnek küldötte el, bemutatván egyszersmind a nyugtát és köszönő iratot is. Azután ecselte a nevezett egyesületnek pénzzavarát illetve költségvetésének nagy hiányát s buzgó gyűjtésre buzdította a jelen voltakat. A helyszínén azonnal összejött e célra 13 kor. 20 fl. mely összeg az elnöklő püspök urnak adatott át. — Bándy Endre ért. jegyző felolvasta Schmidt Károly Jenő pozsonyi-lelkésznek mint résztvevőnek a lipcsei missziói egyeületnek az évi jubiláris ünnepeiről és közgyűléséről szóló jelentését, melyet az értekezlet figyelemmel halgatott s a nevezett lelkésznek azon áldozatkészségeért, hogy az említett ünnepélyeken s a közgyűlésen részt vett, köszönetét nyilvánította. — A lipcsei missziói egyesület gyűlésein és ünnepélyein való képviseltetés tárgyában Bándy

jegyző, mint megbízott előadó, a következőket terjesztette az értekezlet elé: Magyarhoni ev. egyházunk átérzve a külmisszió ügyének fontosságát, csekély erejéhez képest évek óta gyűjt ezen nemes és magasrétű célra s adományát mindig a lipcsei missziói egyesületnek juttatta. — A lipcsei missziói egyesület ezzel szemben meghívja egyházunkat gyűléseire és ünnepélyeire sőt amazokon egyházunk képviselőjének szavazati jogot is biztosít. A jog gyakorlat nélkül elveszti értékét. Ennek a jognak gyakorlata pedig értékes és fontos magyarhoni egyházunkra nemcsak azért, mert ezáltal befolyást gyakorolhatunk a világmisszió ügyének intézésére; hanem azért is, mert a ki egy ilyen gyűlésen vagy ünnepélyen részt vesz, az vallásos lelkesedéssel megtelve fog onnan haza térni s nemcsak a misszióügyének lesz közöttünk apostola hanem a nagy németországi hatalmas protestantizmusnak megismerése erőt és bizalmat, annak nagymérvű tevékenysége ügybuzgalmat kölcsönöz lelkének és azt közénk is áldáshozóan kisugároztatja. Kívánatos tehát, hogy egyházunk ezen missziói egyleti gyűléseken és ünnepélyeken képviselve legyen. — Miután a költségekről való gondoskodás szegény magyarhoni egyházunkban, mely még mindig kénytelen az állam helyett a már majdnem elviselhetetlen iskolai terheket hordozni, nagyon nehéz: egyelőre más javaslattal elő nem állhatok, mint azzal, hogy püspökeink tekintsenek körül s a lelkészi karban egy-egy áldozatkész tagot fognak esetenként találni, a ki az értékes lelki élvezésért, mely ott osztályrésze leendő, megfogja hozni sajátjából az utiköltség áldozatát. — Az értekezlet hosszasan megvitatta a dolgot, szinte nem határozhatott másként. A belmisszió céljaira is rég óta gyűjt az értekezlet de a begyűlt összeg csekély volta miatt az egyelőre gyümölcsöző elhelyezést nyer. — A keresztény családi emlékkönyvet Bándy előadó javaslata alapján az értekezlet a testvéreknek ajánlja, de lehetőleg egybekapcsolva a bibliával.

— **A rozsnyói kerületi fiu és leányárvaházról** az árvaházi bizottság ismét kimerítő jelentést terjesztett a tiszai egyházkerület idei rendes közgyűlése elé. Ezt az árvaházat — mint ismeretes — 1883 nov. 10-én, vagyis dr. Luther Márton születésének 400 éves emlékülennépén Czékus István püspök alapította. Czékus éles szemre észrevette azt a nagy veszteséget, melyet s katolikus egyház okoz egyházunknak azáltal, hogy nagyszámu árvaházaiba előszeretettel vesz fel protestáns árvákat, kiket aztán Pázmány Péter mintájára nevel, —nemesen érző szive pedig azt mondta neki, hogy ezt a veszteséget nem kerülhetjük el másképp, mint ha magunk gondoskodunk árváinkról. Azért nem nyugodott, míg számos nehézség leküzdése után, bár szerény keretben, de az intézet fejlődésébe vett erős bizodalommal a kerületi árvaházat meg nem nyitotta. Azóta 166 növendék vétetett fel a kerületi árvaház kötelékébe, kik közül 1905 végéig elbocsáttatott 118, úgy hogy a folyó 1906. évben 48 növendék van az intézetben. Sajnos, az áldozatkészség az elmúlt évben nem nyilvánult az intézet iránt oly mértékben, amint azt ily nemes, emberbaráti intézmény megérdemelné. Az egyházkerület gyülekezetei közül 63 nem áldozott semmit sem az árvaházra s a kerületi többi egyházak s egyesek összes évi adománya a járuléka is csak 4214 K 77 f. volt, úgy hogy az 1905. évi számadás a kerület 4800 K segélye s a prot. országos árva-

háza 15 árva után fizetett 4500 K járuléka dacára 1966 K 26 f. hiánnyal zárult, amit a tőkéből kellett fedezni. Erre a szomorú eshetőségre Czékus István, az intézet alapításakor bizonyára nem gondolt. Az árvaházi bizottság ezen baj megszüntetését a hitrokonok s az egyházkerület fokozottabb áldozatkészségétől s *államsegély* elnyerésétől várja. Államsegélyt erre a célra nem remélünk, nem is igen kívánunk. Ha van a szeretetben nyilvánuló hitünk, akkor fentarthatunk nem egy, de több árvaházat is; ha nincs, úgy az államsegély sem segít bajunkon. A tiszai kerületnek számos nagy embere van, kiknek nevével, az egyházi gyűléseken tartott beszédek révén, évről-évre találkozunk, de a kerületi árvaház jóltevői között alig találjuk őket. Pedig a belmissziói intézeteket csak az arra hivatottak áldozatkészsége tarthatja fenn és fejlesztheti. Az árvaház világi elnöke, Hevessy Bertalan nemes példát nyújtott ez irányban, midőn karácsonykor minden árvagyermek részére 1 koronát, alapítványa gyarapítására pedig ismét 50 K. adott, miáltal ez már 1300 koronára emelkedett. A jótékonyságáról ismert római katolikus gróf Andrassy Dénes pedig legújabbán 2000 koronás alapítványt tett az árvaház javára. Ha ezen nemes példák általános követésre lennének a tiszai kerületben, úgy az árvaház egéről csakhamar elszállna a reá nehezedő gondfelhős felragyogna felette a könyörülő szeretet napja, melynek fényében s melegében élne, fejlődne s virágzásnak indulna az árvaház, úgy amint azt Czékus István remélte és kívánta.

— **A barcsi új imaház** felszentelése szeptember 2-án folyt le, ünnepélyesen. Az épület, mely a község főutcáján fekszik, három harangot hordozó kis tornyával, már külsőleg is igen szépen veszi ki magát, az imaterem pedig meglepő hatást gyakorol a szemlélőre. Az oltár a soproni nőegylet által adományozott remek oltárképpel, a szószék, a 48 lánгу bronz csillár, a festés mind harmonikus egységbe olvad össze s kielégíti a legfinomabb műérzékét is. Az ünnepi beszédet Mesterházy Sándor nemespatrói lelkész tartotta, a felszentelést Németh Pál somogyi esperes végezte, urvacsorát Schrödl József szepetneki segédlelkész osztott, ki délután még külön németnyelvű istentiszteletet is tartott, Jel. k. 3, 7—11 alapján. Ime, a hozzánk tértek tömege most tehát már méltó istentiszteleti helyiséggel is bír, hol lélekben és igazságban imádkozhatja az Urat. Az Ő áldása nyugodjék ottani buzgó nyáján s adja, hogy még sokan megtalálják az igazságot.

— **Irsay tiszteletes** szomorú ügye már hetek óta delikát híreket szolgáltat a botrányhajhászó napi sajtónak. Irsay József kolozsvári volt ref. lelkész ellen feljelentés tétetett, hogy egy ezredesnével úgy erkölcsi mint anyagi tekintetben lelkipásztorhoz nem illő viszonyban áll s ennek alapján az erdélyi ref. egyházkerület törvényszéke, a leadott tanuvallomások alapján, egyhangú ítélettel elmozdította kolozsvári lelkészi állásából. Irsay „hívei“ ezen ítélet miatt templomba nem járnak s azzal fenyegetőznek, hogy ha lelkészüket állásába vissza nem helyezik, úgy áttérnek az unitárius egyházba. Nem tudjuk, nem tudhatjuk, mennyi igaz, mennyi nem az Irsay ellen emelt vádakból, de ha csak *viselkedése* is olyan volt, hogy a gyanúra s utóbb a vádra okot szolgáltatott, úgy az egyházi törvényszék ítélete már is indokolt. S a legkevesebb, mit egy jobb izlésű s magasabb er-

kölcsi nívón álló hiveit megbotránkoztató protestáns lelkesztől meg kell követelni az, hogy ez esetben hagyja el gyülekezetét s nézzen másfelé állás után. Ezt kívánta Irsaytól az egyházi bíróság ítélete. Ő azonban az ítéletnek nem veti magát alá s úgy látszik, hogy összejátszik hiveinek tüntető részével. Így tehát az ő eljárása ép úgy elítélendő, mint ezen hiveié. Ha volna benne valami a Krisztus szelidségéből, úgy félreállna s a felsőség ítéletében való megnyugvásra szólítaná fel hiveit. Kíváncsiak vagyunk az erdélyi egyházkerület magatartására. Oly könnyelműséget nem tételezhetünk fel törvényszékéről, hogy elhamarkodva s indokolatlanul hozta ily kényes következményű ítéletét. Ha pedig indokolt az ítélet, úgy ki kell mellette tartani, még ha a hívek fenyegetése valóra válnék is. Mert ha az ítélet jogos alapon épült fel s egyes hívek ennek dacára sem mondanak le az elítéltről, hanem vele együtt inkább az unitáriusokhoz térnek, úgy csak menjenek. Akkor úgy sem valók egy tiszta erkölcsi alapon felépült egyház kötelékébe.

— **Bubics után Wolafka.** A róm. kath. egyház főpapi köreiből egyik botrány a másikat éri. Legujabban az egyházi vagy on eltékozlása s az adósság csinálás divat. A rozsnói püspök után Bubics, Bubics után Wolafka, Wolafka után ki tudja majd ki következik. Wolafka esete kiválóan érdekes. Debrecenben, a kálvinista Rómában nagy népszerűségnek örvendett. Köztisztelt övezte s tisztelői nagyrészt a protestánsok köréből kerültek ki, kik kevésre becsülve a saját agg, puritán egyszerűségében tiszteletre méltó püspöküket, szívesen sütkéreztek a dús javadalmú római kath. főpap közelében. Wolafka pedig, ki szavakkal a keresztény egyszerűséget, mértékletességet és megelégedettséget hirdette, adósságot adósságra halmozott, hogy „a hamis gazdagságból” szerzett jóakaró, barátságos embereket megtartsa magának. Így emelte a pápás egyház népszerűségét, tekintélyét amaz ős protestáns városban s ki tudja, — talán messzebb menő tervei is voltak, . . . Most bírói zárlat alatt van a plebánia vagyona s az adósságok és *alapotok* hiányai negyedmillió koronára rúgnak. — Azt gondolná az ember, hogy ezen egymást érő esetek mozgásban hozzák a közvéleményt s kiváltják a lelkekből az egyházi javak szekularizációjának követelését, hogy azok feles jövedelme ne tékozlásra, hanem kulturális célok fedezésére fordíttassék. Dehogyan. Alig egy két napig beszélünk róla, aztán marad minden a régiben. Hiszen a katolikus klérus s ezen klérus szokásai és erkölcsi befolyásolják, és irányítják nálunk a közvéleményt. De legalább egy haszna van az ilyen eseteknek. Az, hogy ezentúl annál inkább megbecsüljük, tiszteljük és szeretjük a mi protestáns püspökeinket, kik nemcsak szóval, de tettel is követendő példát nyújtanak nekünk, a keresztény egyszerűség, mértékletesség és megelégedettség erényében.

— **Az augusztusi számot** — sajnos — ki kellett hagynom, mivel az előfizetők csekély száma, nem engedte kiadását. Így tehát az évfolyam csak 10 számból fog állni, de a még hátralévő három számot is csak úgy ígérhetem biztosan, ha mindazok kik megrendelték s eddig megtartották a Missziói Lapokat, most már beküldik az előfizetési díjat.

— **Krückeberg németországi szuperintendens** felhívta a modern theologusokat, hogy vegyék fel, ha tudják, három téren a versenyt a hívő gyülekezettel u. m. az egyházi ének, a hittérítés és a belmisszió terén. Valóban, ha azon óriási munkára tekintünk, melyet a hívők gyülekezete ezen három téren kifejtett és kifejt s összehasonlítjuk azt azon semmivel, melyet e három téren a modern theologusok és követőik produkálnak, akkor látjuk csak s ismerjük meg a modern teológiát a maga teljes tehetetlenségében. Gyümölcsseikről esméríték meg őket!

— **A lípcei világhírű szolóquartett**, mely Röthig kántor vezetése alatt az egyházi műének művelésére és népszerűsítésére törekszik nemrég tartotta ezredik előadását. Több mint 20 évi működése alatt beutazta Európa legtöbb országát, továbbá Kisáziát, Palesztinát, Egyptomot és Északamerikát. Ezen utazásaival nemcsak az evangélikus egyházi műeknek nyitott utat a nagy világba, hanem körülbelül 200000 márkát is összeénekelt jótékony célokra. Mert a quartett mindég istentiszteletnek tekintette, ha tehetségével szolgálhatott, és soha nem fogadott el többet, mint legszükségesebb kiadásainak megtérítését. Most még csak az a vágya, hogy az ügy jómódu barátai, mintegy jubileumi ajándéku, lehetővé tegyék, hogy ezentul szegény kis gyülekezetekben ingyen is énekelhessen.

— **Oroszország** balti tenger melletti tartományaiban a lutheránusok üldöztetése még egyre tart s a szociálisták által fellázított vad lettek dühé kivált a lelkészek ellen mind borzalmasabb alakot ölt. Ime, néhány újabb adat: Seeberg dobleni (Kurland) lelkészt, egy felfegyverzett forradalmi csapat, mikor egyik filiájából hazautazott, utközben me támadta s agyonlövással fenyegette, ha a nála lévő egyházi vagyont ki nem adja. — Savary ascheradeni lelkészt agyonütéssel fenyegették, miért is kénytelen volt gyülekezetéből eltávozni. — Fuchs Alfonz irbeui lelkészt, lett orgyilkosok megtámadták, úgy hogy nyert sebeibe belehalt. — Grün erwahleni lelkészt, ki konfirmálás végett egyik filiájába utazott, az erdőben agyonlőtték. — Az üldözött oroszországi zsidókért nagy népgyűléseket rendeznek Budapesten, Pozsonyban, hol ref. lelkészek s ev. theol. tanárok tartanak érdekükben beszédekét. Helyes! De a lutheránusok üldöztetése, miből itt csak néhány minket lelkészeket legközelebről érdeklő példát hoztam fel, ép oly borzalmas és embertelen: hát ezek érdekében mért nem teszünk semmit? Imádkozzunk legalább értök!

I r o d a l o m. *)

„Hiszek egy“ cím alatt *Rédey* Károly pusztaföldvári (Békésmegye) lelkész az apostoli hitvallás részletes magyarázatát akarja kiadni. Művét — mint az előfizetési felhívásban jelzi — Harms Lajos és Tivadar, lutheri egyházunk ezen kimagasló népies írói után írta meg s így megszerzését jó lélekkel ajánlhatjuk olvasóinknak. A 10 nyomtatott ivre terjedő mű ára, bérmentes küldéssel 1 K 40 f., mely összeg a szerzőhöz küldendő.

*

*) Ezen rovatban csak a szerkesztőséghez beküldött könyveket ismertetek. *Szerkesztő.*

A pozsonyi ág. h. ev. gyülekezet kiadása.

Beiträge zur Geschichte der evang. Kirchengemeinde A. C. zu Pressburg. Von C. E. Schmidt. 176 lap. Ára? Jelen könyv egy részét képezi a pozsonyi gyülekezet most készülő nagy történetének. Két fejezetből áll. Az első betűsoros rendben közli a gyülekezet 60 német és 19 magyar-tót lelkészének életrajzát, kik 1606-tól napjainkig Pozsonyban működtek. Az egyes életrajzok tömör vonásokban az összes ismert adatokat közlik az illető lelkészekről s bizonyoságot tesznek szerző hangyaszorgalmáról, melylyel az adatokat összegyűjtötte. Különösen érdekessé teszi ezt a fejezetet, hogy 37 lelkézt arcképben is bemutat. — A második fejezetben a gyülekezet istentiszteleti életét (Das gottesdienstliche Leben) ismerteti a szerző. Itt a bevezetés, melyben a keresztyény, nevezetesen a lutheránus istentisztelet lényegét írja le, valóságos mestermű. Ezt követi először a német, aztán a magyar és tót istentisztelet fejlődésének ismertetése, szintén 1606-tól napjainkig. Ha a pozsonyi gyülekezet történetének többi részei is ily gondos szerkesztésben készülnek el, úgy ércnél maradóbb emléket állít magának vele hazai egyházunk ezen első gyülekezete!

*

Verlag von Fr. Bahn, Hofbuchhändler in Schwerin i. M.

Des Kreuzes Kampf ums Dannevirke. Erzählung aus dem Ende des ersten Jahrtausend von Johannes Dose. 464 lap. Ára füzve 5 K. 40 f., kötve 6 K. A vallásos színezetű történeti regény vagy elbeszélés egyike a legkényesebb a legnehezebb irodalmi műfajoknak s mester legyen, aki írására vállalkozik. A németeknek van ilyen mestertük, Dose János, kinek művei mint: »Der Kirchherr von Westerwohld«, »Ein Stephanus in deutschen Landen«, »Frau Treue« stb. a kritika részéről osztatlan elismerésben részesültek. Jelen művében, mely rövid idő alatt már 4 kiadást ért el, a keresztyénységnek a pogánysággal folytatott 900 év előtti küzdelmét s győzelmét írja le, a jelenlegi Schleswig és Dánia vidékén, művészi, szívet-lelket nemesítő mesebe szöve. Aki nálunk is hasonló műfaj írására vállalkozik — s hány szép tárgyat nyujtana hozzá hazai egyháztörténetünk — annak figyelmébe ajánljuk Dose műveit, melyek minden könyvtárnak is keresett olvasmányai lesznek.

Haus-Choralbuch mit einem Anhang geistlicher Lieder bearbeitet und herausgegeben von den Pastoren C. Mischen u. Fr. Petersen. 144 lap. Ára szép kötésben 1 K 92 f. A házi istentiszteletek újból való bevezetését és általánosítását nem sürgethetjük eléggé. Ennek megkönnyítése végett Németországban egymás után jelennek meg a jobbnál-jobb házi áhitatosági könyvek, melyek az év minden napjára nemcsak megfelelő írásszöveget és magyarázatot, hanem énekverset is nyujtanak. Ezen könyvek terjedésével és a házi istentiszteletek meghonosodásával arányosan terjedt a vágy egy olyan [házi] korálkönyv után, mely az ismertebb egyházi dallamokat tartalmazza. Ezen vágy kielégítése végett jelent meg ez a mű, mely megfelelő formában, szép kiállításban és tiszta nyomással 662 korál és vallásos népdal dallamát tartalmazza és pedig olyan olcsó áron, hogy bárki is megszerezheti. Az énekek könnyen átfogható, négyhangu dallamra s oly kényelmes hangmagasságra vannak letevél, hogy az összes családtagok énekelhetik s úgy zongorán mint harmóniumon kezdő játékos is eljátszhatják. A szép kiállítasu s a házi áhitatoságot nagyon is előmozdító mű beszerzését melegen ajánljuk.

*

Verlag von H. G. Wallmann, Leipzig.

Jahrbuch der Sächsischen Missionskonferenz für das Jahr 1906. A szászországi missziókonferencia ezen 19-ik évkönyve, méltán sorakozik a többi mellé. Gazdag tartalmából kiemeljük a következő cikkeket: Kleinpaul radebeuli lelkész a Saale és Elbe folyók közt lakó vend nép megtérítéséről közöl tanulságos cikket, melyet a mi vendvidéki lelkészeink különös érdeklődéssel olvasnának. Bertrand kapitány az afrikai Zambezi vidékén tett felfedezési utazását írja le, a hittérítők ott kifejtett önfeláldozó működésére való tekintettel. Handmann R. missziói esperes az első luth. hittérítőnek, Ziegenbalg Bertalannak az evangélikus misszióra való jelentőségét méltatja. Zehme hittérítő a páriák iránti feladatunkról s kötelességeinkről szól, Bürger lelkész az áthiopiai mozgalmat ismerteti Áfrikában, Temper

lelkész Kina ébredéséről beszél, Harling D. a zsidók közötti misszió köréből nyújt megható képeket stb. Ezen kívül az 1905. év beható missziói krónikája, a németországi missziókonferenciák ismertetése, a németországi ev. misszióegyesületek 1905. évi állapotának közlése, a legújabb missziói irodalom méltatása stb. gazdagítja a 222 lapra terjedő könyvet. Valóban a szászországi missziókonferencia ennél értékesebb évkönyvet már nem is nyújthatna 1701 tagjának, az évi 1 márka tagsági díj fejében.

*

Verlag der Ev.-luth. Mission, Leipzig, Karolinenstrasse 17.

Bartholomeus Ziegenbalg, der Vater der Ev.-luth. Tamulenmission. Von A. Gehring. 80 lap, 4 képpel, ára 60 f.

Der Katechumenat im Erfahrungsbereich eines evang. luth. Missionars. Von S. Zehme. 32 lap; ára 36 f.

Die Beschaffenheit unserer Dschaggachristen. Von Miss. E. Müller. 16 lap; ára 24 f.

Der Geisterglaube bei den Kamba. Von Miss. E. Brutzer, 16 lap; ára 24 f.

Zwei Jahre im Tondimanlande. Erinnerungen (4) von Miss. Gehring. (Palmzweige 22.) 36 lap, 7 képpel, ára 12 f.

Drei Jahre in Trütschnopoll. Erinnerungen (5) von Miss. Gehring. (Palmzweige 23.) 40 lap, 8 képpel; ára 12 f.

Mindezen füzetek a Lipcsei Misszió múlt és jelen munkásságának egy-egy jelenetével akarják megismertetni az olvasót s népszerű modorukkal igen alkalmasak a misszióismeret és missziószerepet felkeltésére és fejlesztésére. Valamennyit, de különösen az első lutheránus hitterítő Ziegenbalg Bertalan szépen megírt életrajzát senki se mulassza el beszerezni és terjeszteni.

*

A „Missziói Lapok“ által **ajánlott** könyvek a pozsonyi lakonlissza-anything könyvraktáránál is megrendelhetők.

Nyugtázás.

Augusztus havában a következő kegyes adományokat vettük:

1. **A Lipcsei Misszió részére:** Gyámintézeti adomány Kiss János lelkész által, Szombathely 10 K 24 f., a békéscsabai Rudolf-főgymnasium ifjusági gyámintézetének adománya dr. Daxer György tanár által 20 K. *Összesen 30 K 24 f.* Az eddigi gyűjtés főösszege: **462 K 21 f.**

2. **Bács részére:** A nógrádi egyházmegyei gyámintézet Mihalovics S. béri lelkész által 10 K. Az eddigi gyűjtés főösszege **27 K 70 f.**, mely összeget aug. 27-én rendeltetés helyére juttattam.

További adományokat is hálásan fogad, nyugtáz és továbbítja a *Szerkesztőség.*

A „**Gotthold-naptár**“ 1907-re gazdag tartalommal s szép kiállításban megjelent s október elején fog a német nyelvű gyülekezetben működő kartársaknak megküldetni. Kérem a postán érkező csomag kiváltását s a naptár szives terjesztését. A Gotthold-naptár minden példánya egy-egy buzgó harcos evang. luth. egyházunk szent igazsága mellett. Aki terjeszti, az kiírtja vele gyülekezetéből a hitetlenség, a tévhit s az elkölcstelenség szolgálatában álló s azokat terjesztő másféle naptárakat. Így az evang. naptárterjesztés szintén fontos belmissziói munka. Egy darab ára 50 fillér, portómentes küldéssel 60 fillér. 10 példány után 1 tiszteletpéldány jár. Megrendelhető a „**Missziói Lapok**“ szerkesztőségénél Ágfalván, Sopronmegye.